

# Het genus *Pediacus* in Nederland (Coleoptera: Cucujidae)

Ruud P. Jansen  
Cor van de Sande

## TREFWOORDEN

faunistiek, nieuwe soort, verspreiding, dood hout, determinatiekenmerken

Entomologische Berichten 68 (1): 17-20

De cucujide kever *Pediacus dermestoides* wordt voor het eerst gemeld voor de Nederlandse fauna. In september 1994 werden twee exemplaren gevangen onder schors van esdoorn en in oktober 2003 één exemplaar onder schors van beuk in verschillende parkbossen in Amsterdam.

Alle bestudeerde exemplaren van het genus *Pediacus* uit museum- en privéverzamelingen bleken *P. depressus* te zijn, waarmee *P. dermestoides* makkelijk kan worden verward. De determinatiekenmerken van beide soorten worden kort besproken. De verspreiding van beide soorten in Nederland wordt weergegeven. De ontdekking van *P. dermestoides* in Nederland is niet zo verwonderlijk omdat hij tevens voorkomt in Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië. Wij verwachten dat er nog meer vindplaatsen bekend zullen worden.

## Inleiding

De familie Cucujidae bestaat uit afgeplatte kevers die voornamelijk onder schors van dode bomen leven. Deze kleine familie omvat in de huidige enge opvatting (exclusief Laemophloeidae, Silvanidae en Passandridae) wereldwijd zo'n 40 soorten (Thomas 2002). Van het grootste geslacht, *Pediacus*, komen in Europa drie soorten voor. Uit Nederland was tot nu toe slechts één soort bekend: *Pediacus depressus* (Herbst). Hieraan wordt nu een tweede soort, *P. dermestoides* (Fabricius), toegevoegd. De derde Europese soort, *P. fuscus* Erichson, komt in Scandinavië voor (Vogt 1967, Silfverberg 2004) en in Duitsland alleen in Beieren (Köhler & Klausnitzer 1998). Aangezien *P. fuscus* in de ons omringende gebieden niet is aangetroffen valt een vondst in Nederland niet direct te verwachten en wordt deze soort in dit artikel buiten beschouwing gelaten.

## Onderscheid van de soorten

Beide *Pediacus*-soorten lijken veel op elkaar: ze zijn sterk afgeplat, bruin en 3,5 tot 4,5 mm groot. *Pediacus depressus* (figuur 1) heeft op de gehele dekschilden duidelijke losse stippen. De dekschilden van *P. dermestoides* (figuur 2) zijn grotendeels glad; alleen op het basale gedeelte en het einde van de dekschilden komen stippen voor. De stekels op de zijrand van het halsschild zijn in de achterhoeken anders geplaatst: bij *P. depressus* zijn deze stekels verder van de basis van de dekschilden verwijderd dan bij *P. dermestoides*. Bij uitgekleurde exemplaren van *P. dermestoides* is de schijf van het halsschild diep donkerbruin, terwijl bij *P. depressus* het halsschild egaal bruin is. Met de tabellen van Vogt (1967), Everts (1898) en Reitter (1911) zijn deze soorten te onderscheiden. Omdat de verschillen gering zijn is het verstandig om gevangen exemplaren met referentiemateriaal van de beide soorten te vergelijken.

## Vondsten van *Pediacus dermestoides*

Het W.H. Vliegenbos in Amsterdam-Noord is aangelegd tussen 1910 en 1918 en is daarmee het oudste stadsbos van Amsterdam. In 1994 lagen er in het W.H. Vliegenbos verscheidene omgewaaide, kwijnende gewone esdoorns (*Acer pseudoplatanus*), waarvan de schors op veel plaatsen al losgelaten had, maar nog stevig om de stam sloot. Door de tweede auteur werden hier onder schors twee exemplaren van *P. dermestoides* aangetroffen, die toen nog werden aangezien voor *P. depressus*.

Behalve *P. dermestoides* werd onder de schors ook *Siagonium quadricorne* Kirby, *Anomognathus cuspidatus* (Erichson) (beide Staphylinidae), *Rhizophagus bipustulatus* (Fabricius) (Monotomidae) en *Cartodere bifasciatus* (Reitter) (Latridiidae) aangetroffen.

Het Amsterdamse Bos werd in de jaren dertig van de vorige eeuw aangeplant. In 2003 zocht de eerste auteur naar kevers onder schors van dood loofhout in het Amsterdamse Bos. Deze stammen waren datzelfde jaar gekapt. Terwijl de schors van een beuk (*Fagus sylvatica*) werd verwijderd, viel een *Pediacus* in het bakje dat onder de stam werd gehouden. Daarnaast werd onder schors ook *Uleiota planata* (Linnaeus) (Silvanidae), *R. bipustulatus* (Monotomidae) en *Phosphuga atrata* Linnaeus (Silphidae) verzameld. Het exemplaar van *Pediacus* werd voor *P. depressus* gehouden, maar ter controle aan Oscar Vorst voorgelegd. Heel verrassend bleek het niet *P. depressus* te zijn maar *P. dermestoides*, die niet eerder gemeld was uit Nederland. De vondsten uit het W.H. Vliegenbos die negen jaar eerder zijn gedaan, bleken na herdeterminatie eveneens tot *P. dermestoides* te behoren.

Beide vondsten van *P. dermestoides* vormden de aanleiding tot een nadere studie van het Nederlandse *Pediacus*-materiaal. Al het in Nederland verzamelde materiaal van *Pediacus* van het Zoologisch Museum Amsterdam (ZMA) en van het Natuurhistorisch Museum Naturalis (RMNH) werd onderzocht. Tevens konden wij de keverdatabank van Oscar Vorst raadplegen waarin de vangstgegevens van een groot aantal keververzamelaars bijeengebracht zijn. Uit al dit opnieuw gedetermineerde materiaal, dat naar schatting 90 % van de in Nederland verzamelde



1. *Pediacus depressus*, op 28 juni 2006 verzameld door C.J. van de Sande te Ullingse Bergen (Noord-Brabant). Foto: Th. Heijerman.

1. *Pediacus depressus*, collected by C.J. van de Sande on June 28, 2006 at Ullingse Bergen (province North-Brabant).

2. *Pediacus dermestoides*, op 12 oktober 2003 verzameld door R.P. Jansen in het Amsterdamse Bos. Foto: Th. Heijerman.

2. *Pediacus dermestoides*, collected by R.P. Jansen on October 12, 2003 at the Amsterdamse Bos (province North-Holland).

*Pediacus*-exemplaren omvat, zijn uitsluitend exemplaren van *P. depressus* bekend geworden. *Pediacus dermestoides* blijkt dus inderdaad in de jaren negentig van de vorige eeuw voor het eerst in Nederland verzameld te zijn.

### *Pediacus depressus*

**Materiaal** Gr Ter Apel, 15.vi.2001, 3 ex., O.Vorst (collectie Vorst), Ov Delden, 16.viii.1978, 1 ex., Van Aartsen (RijksMuseum Natuurlijke Historie – Naturalis [RMNH]); Ootmarsum, 14.vi.2003, 1 ex., R.P. Jansen (collectie Jansen), Ge Apeldoorn, vi.1966, 1 ex., Berger (RMNH); Bennekom, 1 ex., Groll (RMNH-Everts); Garderen, v.1957, 2 ex., Berger (RMNH); Garderen, 8.vi.1957, 3 ex., Van der Wiel (Zoölogisch Museum Amsterdam [ZMA]); Tiel, 12.vi.2000, 1 ex., B. Drost (collectie Drost); Voorstonden, 2.viii.2007, 1 ex., O.Vorst (collectie Vorst), Ut Leersum, 27.vii.2002, 1 ex., B. Drost (collectie Drost); Soestdijk, 30.vii.1961, 5 ex., Nieland (ZMA); Soestdijk, 13.viii.1961, 5 ex., Nieland (ZMA); Soestdijk, 25.viii.1956, 4 ex., Nieland (ZMA), ZH Den Haag, 1 ex., Everts (RMNH-Everts), 1 ex., Van der Wulp (RMNH-Everts); Hoek van Holland, 2 ex., Veth (RMNH-Everts); Loosduinen, 1 ex., Dixon (RMNH-Everts); Rotterdam, vi.1989, 2 ex., J. Lucas (RMNH); Rotterdam, 1 ex., Snellen (RMNH-Everts); Wassenaar, 22.vii.1940, 1 ex., Van Nidek (ZMA), NB Best, 30.vii.1972, 3 ex., Van der Krift (RMNH); Teteringen, 14.vi.1960, 1 ex., Van der Krift

(RMNH); Ullingse Bergen, 28.vi.2006, 6 ex., Van de Sande (collectie Van de Sande), Li Schin op Geul, 27.v.1943, 4 ex., Van der Wiel (ZMA); Stevensweert, vi.1989, 1 ex., Sterrenburg (ZMA); Voerendaal, 1.vi.1953, 1 ex., Van der Wiel (ZMA), Overig Zuiderzee op schip Urania, 9.vii.1893, 1 ex., Everts (RMNH-Everts).

De vondsten van *P. depressus* zijn samengevat in figuur 3. Van de volgende vindplaatsen die Everts (1898) meldt werd ook daadwerkelijk materiaal in zijn collectie gevonden: Den Haag, Rotterdam, Bennekom en Hoek van Holland. Een curieuze vindplaats uit juli 1893 betreft een oorlogsschip op de Zuiderzee (Everts 1898). De nu bekende vindplaatsen zijn verspreid over zeven provincies, waarvan Groningen en Utrecht nog niet door Brakman (1966) werden vermeld. In Noord-Nederland is deze soort alleen gevonden in Ter Apel (Vorst & Cuppen 2002). *Pediacus depressus* komt in alle deelstaten van Duitsland voor (Köhler & Klausnitzer 1998) en is daar volgens Vogt (1967) lokaal niet zeldzaam. Eveneens komt de soort voor in Oostenrijk en Tsjechië. In Frankrijk is de soort zeldzaam (Sainte-Claire Deville 1935-1938, Callot 1998) en in Noord-Europa wordt de soort gevonden in Denemarken, Noorwegen, Zweden, Finland en Litouwen (Silfverberg 2004). Gedurende de laatste jaren is het aantal waarnemingen in ons land iets gestegen (figuur 5). Dit kan te maken hebben met meer onderzoek naar de kevers van dood hout.



3. Verspreiding van *Pediacus depressus* in Nederland.  
3. Distribution of *Pediacus depressus* in The Netherlands.



4. Verspreiding van *Pediacus dermestoides* in Nederland.  
4. Distribution of *Pediacus dermestoides* in The Netherlands.

### *Pediacus dermestoides*

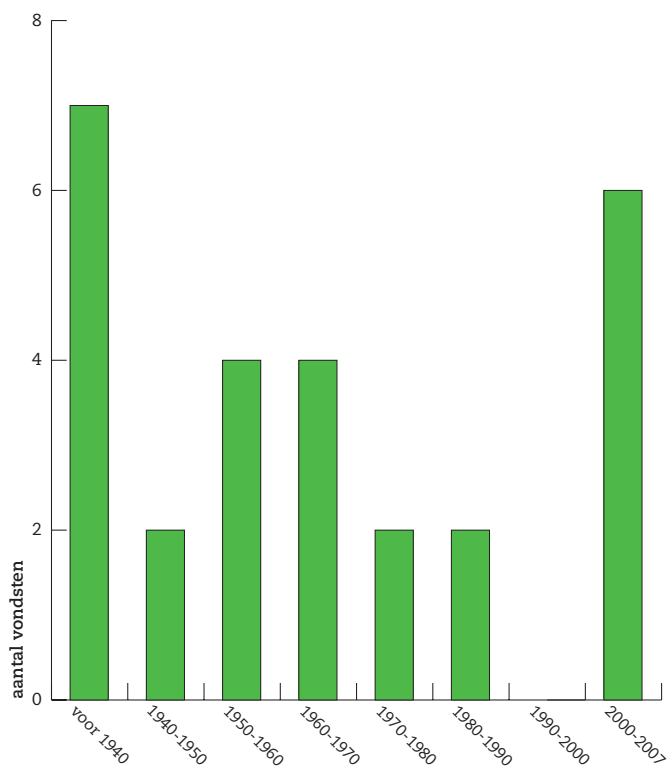
**Materiaal** NH Amsterdam, W.H. Vliegenbos, AC 124-489, 25.ix.1994, 2 ex. onder schors esdoorn, C. van de Sande (collectie Van de Sande); Amsterdam, Amsterdamse Bos, AC 118,5-482, 12.x.2003, 1 ex., R.P. Jansen (collectie Jansen).

Van *P. dermestoides* zijn tot nu toe alleen de twee hierboven beschreven vondsten uit Amsterdam bekend (figuur 4). Vogt (1967) meldt dat er van *P. dermestoides* maar weinig vondsten uit Duitsland, Oostenrijk en Tsjechië bekend zijn. Köhler & Klausnitzer (1998) melden het voorkomen van *P. dermestoides* na 1950 uit slechts drie van de achttien Duitse deelgebieden. In Fenoscandië ontbreekt de soort, wel is ze uit Denemarken bekend (Silfverberg 2004). In de Franse Elzas is deze soort zeldzamer dan *P. depressus* (Callot 1998). Verder komt *P. dermestoides* voor in Groot-Brittannië (Pope 1977, Alexander 1987), Polen (Burakowski et al. 1986) en Litouwen (Silfverberg 2004). De vondsten in Nederland sluiten aan op de verspreiding van de soort in Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië.

### Discussie

Op grond van het onderzochte materiaal blijkt *P. depressus* al lange tijd in Nederland voor te komen. Op basis van het kleine aantal vondsten (figuur 5) valt geen trend af te leiden. Buiten die van Everts zijn er nauwelijks vondsten van vóór 1940 bekend.

*Pediacus dermestoides* is op twee plaatsen gevonden met een tijdsverschil van negen jaar. Omdat beide vindplaatsen bovendien niet ver van elkaar liggen lijkt hiermee aangetoond dat de soort zich ter plekke al die tijd heeft weten te handhaven. *Pediacus dermestoides* is dus stellig als een inheemse soort te beschouwen. Het geringe aantal vangsten van *P. dermestoides* wijst erop dat deze soort in ons land beslist zeldzamer is dan *P. depressus*, net als in Duitsland en Frankrijk. In Groot-Brittannië schijnt



5. Verdeling van alle Nederlandse vondsten van *Pediacus depressus* over de decennia.  
5. All records in The Netherlands for *Pediacus depressus* indicated per decade.

*P. dermestoides* juist minder zeldzaam dan *P. depressus* te zijn. De laatste soort wordt als 'Notable A' geclassificeerd, dat staat voor een soort die niet in één van de Rode-Lijstklassen valt maar wel schaars is, terwijl *P. dermestoides* geen vermelding kent (Hyman & Parsons 1992). Hammond (1974) meldt dat beide soorten een toename vertonen in de bosgebieden van Groot-Brittannië.

Moraal et al. (2003) spreken de verwachting uit dat door het huidige natuurgerichte bosbeheer met meer dood hout in de bossen, de biodiversiteit van het bos sterk kan toenemen. De nieuw gevonden *P. dermestoides* laat, samen met een aantal andere nieuw gevonden dood-houtsoorten en in boomzwammen levende soorten, zien dat deze toename plaatsvindt. Voorbeelden zijn: de eucnemide *Hylis foveicollis* (Thomson) (Moraal et al.

2003), de elateride *Procræus tibialis* (Lacordaire) (Cuppen & Van de Sande 2006) en de tenebrionide *Bolitophagus reticulatus* (Linnaeus) (Moraal et al. 2007). Gericht dood-houtonderzoek, met name in vers dood loofhout, zal naar verwachting nieuwe vindplaatsen van beide *Pediacus*-soorten opleveren.

## Dankwoord

Onze dank gaat uit naar Oscar Vorst (Utrecht) voor de determinaties, het beschikbaarstellen van gegevens en adviezen, naar Ben Brugge (ZMA) en Bas Drost (Wadenloijen) voor het tonen van collectiemateriaal en naar Theodoor Heijerman (Wageningen) voor het maken van de foto's.

## Literatuur

Alexander KNA 1987. *Pediacus dermestoides* (Fab.) (Col., Cucujidae) new to Cornwall, and some comments on its apparent increase in abundance in Southern Britain. *Entomologist's Monthly Magazine* 123: 162.

Brakman PJ 1966. Lijst van Coleoptera uit Nederland en het omliggende gebied. Monographieën van de Nederlandsche Entomologische Vereeniging 2: i-x, 1-219.

Burakowski BM, Mroczkowski M & Stefanska J 1986. *Coleoptera Cucujoidea*, czesc 1. *Katalog Fauna Polski* 23 (12): 1-266, 1 krt.

Callot HJ 1998. *Catalogue et atlas des coleopteres d'Alsace*, tome 9, Clavicornes 1. *Soc. Alsacienne d'Entomologie*.

Cuppen JGM & Sande C van de 2006. *Procræus tibialis* (Coleoptera: Elateridae) een nieuwe kniptor voor Nederland. *Entomologische Berichten* 66: 91-94.

Everts E 1898. *Coleoptera Neerlandica*. De schildvleugelige insecten van Nederland en het aangrenzend gebied. Eerste deel. Martinus Nijhoff.

Hammond PM 1974. Changes in the British Coleopterous Fauna. In: *The Changing Flora and Fauna of Britain*. Proceedings of a symposium held at the University of Leicester 11-13 April, 1973 (Hawksworth DL ed): 323-369. Academic Press.

Hyman PS & Parsons MS 1992. A review of the scarce and threatened Coleoptera of Great Britain. Part 1. UK Joint Nature Conservation Committee.

Köhler F & Klausnitzer (eds.) B 1998. *Verzeichnis der Käfer Deutschlands*. *Entomologische Nachrichten und Berichten* (Dresden), Beiheft 4: 1-185.

Moraal LG, Burgers J & Vorst O 2003. *Hylis foveicollis* (Coleoptera: Eucnemidae), een dood-houtkever nieuw voor de Nederlandse fauna. *Entomologische Berichten* 63: 36-39.

Moraal L, Veerkamp M, Jagers op Akkerhuis G, Cuppen J & Heijerman T 2007. Echte tonderzwam geeft bijzondere kever volop kansen. *Vakblad Natuur Bos Landschap* 4 (2): 20-21.

Pope RD 1977. A check list of British insects.

Part 3: Coleoptera and Strepsiptera. *Handbooks for the Identification of British Insects* 11 (3): i-xiv, 1-105.

Reitter E 1911. *Die Käfer des deutschen Reiches*. III. Band. K.G. Lutz' Verlag.

Sainte-Claire Deville J 1935-1938. *Catalogue raisonnée des coléoptères de France*. *l'Abeille* 36: 1-466.

Silfverberg H 2004. *Enumeratio nova Coleopterorum Fennoscandiae, Daniae et Baltiae*. *Sahlbergia* 9: 1-111.

Thomas MC 2002. Cucujidae. In: *American beetles* (Arnett RH, Thomas MC, Skelley PE & Frank JH eds) 2: 329-330. CRC Press.

Vogt H 1967. Familie Cucujidae. In: *Die Käfer Mitteleuropas* (Freude H, Harde KW en Lohse GA eds) 7: 83-104. Goecke & Evers.

Vorst O & Cuppen JGM 2002. *Entomofauna van Westerwolde*. Verslag van de 156e zomerbijeenkomst te Ter Apel. *Entomologische Berichten* 62: 101-120.

Ontvangen 29 januari 2007

Geaccepteerd 14 december 2007

## Summary

### The genus *Pediacus* in The Netherlands (Coleoptera: Cucujidae)

The flat bark beetle *Pediacus dermestoides* is recorded for the first time for The Netherlands. In September 1994 two specimens were caught under the bark of *Acer pseudoplatanus* and in October 2003 one specimen under the bark of a *Fagus sylvatica* in different woodland parks in Amsterdam. This species can easily be confused with *P. depressus*. The characteristics of both species are shortly described. All other *Pediacus*-specimens in museum and private collections appeared to be *P. depressus*. Distribution maps of both species in The Netherlands are presented. The presence of *P. dermestoides* in The Netherlands was not unexpected as this species was already known from Germany, France and Great Britain.

Ruud P. Jansen

Schaarbeekstraat 18

1066 JW Amsterdam

ruudbertine@kpnplanet.nl

Cor van de Sande

Levantkade 241

1019 MG Amsterdam

